

Lasse Bruun Jonassen og Jonas Lind
Schiøler-gruppen. Danske terrorister i tysk tjeneste 1944-45
Informations Forlag 2012
208 sider, ill.
Kr. 249

Det var modstandskampen, det var frihedskæmperne og deres bedrifter, der optog historikerne i de første årtier efter befrielsen i maj 1945. Det var ikke de landsmænd, der på den ene eller den anden måde havde overskredet kridtstregen under Besættelsen, der primært var af interesse. Det var ej heller dem, der var gået i besættelsesmagts sold, eller som – af for dem ideale grunde – havde stillet sig til dens rådighed. Disse landssvigere eller landsforrædere var slet og ret blot blevet affærdiget som udskud, dårligt begavede psykopater, kriminelle eller andet af den slags.

På makroplanet begyndte forskningen under indtryk af bl.a. den tysk-amerikanske filosof Hannah Arendt's (1906-75) lancering af udtrykket "den banale ondskab" fra 1960'erne teoretisk at vende den historiske interesse mod de mennesker, der havde været på den forkerte side. Og fra 1990'erne blev hverdagen, det lokale og det enkelte menneske bragt i fokus. Det er denne sociale og identitetsteoretiske kontekst, forfatterne til nærværende bog – to unge historikere - skriver sig ind i. Og i det store og hele er de sluppet godt fra det. Så langt så godt.

Forfatterne – Lasse Bruun Jonassen og Jonas Lind - fortæller i efterordet, at bogen er en længerevarende bearbejdelse og udvidelse af deres specialeafhandling ved Roskilde Universitet. På baggrund af denne oplysning kunne afhandlingens sprog med udbytte være blevet trimmet. Det forekommer til tider lidt langt i spytet. Man kunne ved samme lejlighed have befriet afhandlingen for diverse sproglomster, som f.eks. denne på side 68: "Et godt eksempel er den *tidligere omtalte* strid mellem barber Yngve Nielsen og Valdemar Madsen, som er *beskrevet tidligere*" (kursiveringen er min, TP).

Politiaktionen den 19. september 1944 sendte det danske politi – enten i tyske koncentrationslejre eller under jorden i Danmark. Selv om aktionen

fra besættelsesmagts side primært var rettet mod de større byer, endte den i praksis med at sætte hele politikorpset på 10.000 mand ud af spillet. En begyndende opløsning af samfundet var dermed sat i gang. Med selvtægt, frygt, vilkårlige arrestationer, drabsforsøg, mord og terror til følge.

Som en noget speciel erstatning af det danske politi oprettede tyskerne det såkaldte Hipo – forkortelse for Hilfspolizei. Det skulle udgøre den københavnske afdeling af den landsdækkende Efterretningstjeneste, forkortet ET. I sidste ende assisterede organisationen naturligvis det tyske Gestapo. Med gadepatruljering og bekæmpelse af modstandsbevægelsen som sine primære opgaver. Under Hipo opererede i Københavns-området forskellige korps og grupper. I praksis opererede de imidlertid mere eller mindre selvstændigt, ofte med hver deres helt egen og ofte personligt motiverede dagsorden. Besættelsesmagten kaldte en anelse eufemistisk sine reaktioner for ”mod-terror” – underforstået som rettet mod den danske modstandsbevægelses aktioner.

Et eksempel på disse grupper var Schiøler-gruppen. Opkaldt efter dæknævnet på en af gruppens medlemmer. Gruppen blev aldrig særlig stor. Men dens kerne på blot otte personer – alle danskere - havde, motiveret af stærke antikommunistiske holdninger, kæmpet frivilligt på østfronten som medlemmer af Frikorps Danmark. Deres ekstreme brug af vold og brutalitet havde formentlig sin basis i denne kamperfaring.

Schiøler-gruppen arbejdede fra slutningen af 1944 til kapitulationen i maj 1945 for den tyske besættelsesmagt og bistod det berygtede Hipokorps i dets kamp mod modstandsbevægelsen. Det er forfatterens angivelige hensigt at undersøge, hvad der motiverede gruppen til at gå i aktion mod landsmænd, og hvorfor gruppen endte med at bruge såvel likvideringer som tortur.

Det er forfatterens fortjeneste at kunne dokumentere, at Schiøler-gruppen i mindre grad, end hidtil antaget, var en integreret del af det tyske terrorapparat. Den havde tværtimod ofte sin egen dagsorden og gik endog bag om de tyske myndigheder. Dens hævnaktioner rettede sig ofte mod

konkrete medlemmer af modstandsbevægelsen. Hvor andre terrorgrupper som f.eks. Peter-gruppen rettede deres angreb mod tilfældige og ganske uskyldige mennesker. Forfatterne stiller derfor spørgsmålet, om termen ”terrorgruppe” er rigtig og foretrækker at kalde den en ”selvtægtsgruppe” – i lighed med den hårde kerne i modstandsbevægelsen.

Ved at grave dybere i motiver og handlinger kan Jonassen og Lind dokumentere, at de menige medlemmer af Schiøler-gruppen, dvs. de, der udførte terroren, kom fra jævne kår med fædre, der havde yderliggående nationale holdninger, eller de var nazister, antisemitter eller blot ekstremt betaget af Hitler. Og at gruppen i den henseende var repræsentativ for den slags grupper. Altid parat til at udføre, hvad som helst som drab, tortur, anholdelser, bombeattentater og røverier

Stoffet er veldisponeret og systematiseret i to hovedafsnit, det første omhandlende Schiøler-gruppens rekruttering, udvikling og afvikling og det andet om gruppens ideologi, gruppedynamik og brutalisering.

Bogen bygger på flittige arkivstudier, primært i Rigsarkivet, men også i Berlin og London. Materialet er dog hovedsagelig straffeakter fra retsopgøret i Københavns Byret mod Schiøler-gruppen. Loyalt oplyser forfatterne side 183, at ”en væsentlig svaghed ved brug af materialet fra retssagen er naturligvis, at det er svært at vurdere, hvornår der bliver talt sandt”. Hvor det har været muligt, har forfatterne forsøgt en sådan vurdering. Men det siger sig selv, at en efterprøvning af hele materialet naturligvis har ligget uden for rammerne af en specialeafhandling.

Alt i alt – på trods af sproglige skønhedspletter - en vellykket og sympatisk undersøgelse af et ofte overset mikrokosmos fra besættelsestidens prosaiske hverdagsliv.